JOS VAN MANEN PIETERS

Liefde als uitdaging Omnibus

Jos van Manen Pieters

Liefde als uitdaging

Ten leven opgeschreven

Scharnier in de tijd

Een mens die aan jouw kant staat

Z&K

Uitgeverij Zomer & Keuning

ISBN 9789401908542
NUR 344

© 2017 Uitgeverij Zomer & Keuning/© 2003 Voorkeurboek, Kampen
Postbus 13288, 3507 LG Utrecht

Omslagontwerp Villa Grafica, Diemen

Eerder verschenen onder de titel *Een spoor van licht* © 2000
Oorspronkelijke uitgave *Ten leven opgeschreven*, 1991
Oorspronkelijke uitgave *Scharnier in de tijd*, 1993
Oorspronkelijke uitgave *Een mens die aan jouw kant staat*, 1987

www.zomerenkeuning.nl

Alle rechten voorbehouden

Hoofdstuk 1

Nadia Blankespoor heeft niet meer dan vijf minuten nodig om vast te stellen dat de onbekende man die met zijn rug tegen een der muren staat – zonder met wie dan ook contact te zoeken – meer tot haar verbeelding spreekt dan alle andere aanwezigen tezamen. Ze heeft er op dat moment niet het geringste vermoeden van, dat de ander zich slechts om háár te ontmoeten voor deze bijeenkomst aanmeldde.

Zij beseft dat haar nieuwsgierigheid wordt geprikkeld door de gespannen ernst en de afzijdigheid van deze man, die totaal misplaatst schijnen in de wat lacherige sfeer die bij elke reünie hoort. Het is of hij een onzichtbare barrière om zich heen heeft waarbinnen niemand zich waagt.

Terwijl zij luistert naar een verhaal van een vroegere klasgenote, kijkt Nadia nog eens tersluiks naar de grijzende kop die haar aandacht trok: een doorleefd gezicht heeft de man, argwanend, bijna gekweld; sombere ogen; een mond als een sabelhouw.

'Weet jij wie die man is, daarginds aan de kant?' vraagt ze even later aan een bekende. De ander werpt een blik in de aangeduide richting.

'Jesse Jelgersma,' zegt hij dan. 'Vroeger woonde hij bij ons om de hoek. 'k Had hem in geen jaren gezien.'

Jesse Jelgersma.

De naam wekt een verre echo in Nadia's geest. Waar heeft ze die naam ooit eerder gehoord? Dat ze de man nooit ontmoet heeft weet ze zonder enige weifeling. Ze moet maar eens naar de persoon in kwestie toestappen om het raadsel op te helderen. Iedereen praat hier met iedereen, dat is de opzet van een dergelijke bijeenkomst tenslotte.

Maar in weerwil van deze gedachte onderneemt ze niets. De ontoeschietelijkheid in de blikken waarmee deze Jelgersma alle binnenkomenden observeert, wakkert haar nieuwsgierigheid weliswaar aan,

maar schroeit haar vrijmoedigheid af. Daarom blijft ze waar ze is en laat ze zich opnieuw opnemen in de conversatie tussen allerlei oude relaties.

Iemand reikt haar een kop koffie, waarmee ze neerstrijkt bij een tafeltje. Ineens valt er een stilte; er wordt aandacht gevraagd voor een toespraakje van Fernhouts eerste burger.

De burgemeester memoreert niet zonder voldoening het succes dat zijn kleine Brabantse stad heeft met het unieke initiatief dat een decennium tevoren voor het eerst werd genomen en sindsdien jaarlijks herhaald: iedereen voor een middag en een avond bijeen te nodigen die een halve eeuw geleden in Fernhout het levenslicht zag.

Er geven steeds meer mensen aan de uitnodiging gehoor, en ze komen soms van heel ver, vertelt hij glunder, en waarom? Omdat ze van oudere broers en zusters, van vrienden of bekenden gehoord hebben hoe gezellig het de laatste of voorlaatste keer wel geweest is. Hij belooft dat het ook ditmaal weer zo uit zal pakken. Tegen de tijd dat iedereen is bijgepraat, staat er een royale Brabantse koffietafel klaar. Daarna zullen er dia's te zien zijn van de fraaie omgeving van Fernhout. Maar ook – en dat zal de nodige hilariteit geven – met een antieke toverlantaarn uit de kostbare curiosaverzameling van de heer Aalberts, die de organisatoren voor zijn bereidwilligheid zeer erkentelijk zijn, zullen lichtbeelden vertoond worden van heel vroeger. Lichtbeelden waarop de aanwezigen huizen en scholen en gebouwen zullen herkennen zoals die er tijdens hun kinderjaren nog uitzagen, en veel plekjes die sindsdien door de modernisering van het stadsbeeld niet ongemoeid werden gelaten.

Hij praat nog geruime tijd door, de groei en de ontwikkeling die Fernhout de laatste halve eeuw heeft doorgemaakt breed uitmetend. Als hij ten slotte is uitgesproken oogst hij een beleefd applaus, waarna alle reünisten zich weer met elkaar beginnen te onderhouden of op zoek gaan naar klasgenoten of speelkameraadjes van weleer.

Iedereen heeft bij binnenkomst in de grote café-zaal een naamkaartje opgespeld gekregen, nadat daarop voor- en achternaam en huidige woonplaats vermeld waren. Aan de dames is nadrukkelijk verzocht, ter wille van de herkenbaarheid niet de naam van hun echtgenoot, maar hun meisjesnaam te vermelden. Ook heeft degene die als cere-

moniemeester optreedt met dik opgelegde schalksheid gedecreteerd dat de woordjes 'u,' 'meneer' en 'mevrouw' deze dag niet gebruikt mogen worden.

Nadia, even aan zichzelf overgelaten, luistert naar het geroezemoes om zich heen en bekijkt met kritische ogen het publiek.

Wonderlijk idee, dat deze mensen allemaal precies even oud zijn… Er lopen mannen en vrouwen bij die er nog opvallend goed uitzien, jeugdig zelfs, zonder één grijs haartje, al dan niet door toedoen van hun kapper.

Anderen dragen duidelijk de sporen der jaren. Buikjes, kalende schedels, rimpels en onderkinnen, niets van dat alles ontbreekt.

De enorme variatie bezorgt Nadia een gevoel van grote verwondering.

Het lijkt erop dat het leven wel heel willekeurig omspringt met mensen; mensen die toch allemaal in hetzelfde jaar als gave baby'tjes aan de start kwamen. De verschillen in uiterlijke aantrekkelijkheid, in jeugdigheid en ouwelijkheid zijn zo opvallend, dat ze niemand kunnen ontgaan. Hierdoor moet het komen, overlegt ze, dat onder de welwillende glimlachjes en de luidruchtige jovialiteit een zekere heimelijke rivaliteit te bespeuren valt.

Het heeft iets van een competitie. Iedereen kijkt naar de anderen, maar voelt zich ook bekeken. Wie zich niet gunstig onderscheiden kan door uiterlijk of maatschappelijke positie, praalt wel met succesvol kroost of met foto's van dat bijzonder voorlijke eerste kleinkind.

Is zij nu de enige die dit zo aanvoelt? Waarom mist zij de onbevangenheid van degenen die werkelijk plezier hebben in deze terugkeer naar de entourage van hun kinderjaren?

Nadia neemt zich oprecht voor haar kritische zin wat in te tomen. Maar een ogenblik later reeds valt zij zelf ten offer aan de wedijver die ze signaleerde. Een kleine snerpende pijn in haar binnenste bewijst haar dat ze het wel degelijk bij het rechte eind heeft gehad toen ze vermoedde dat er hier en daar van versluierde valsheid sprake was.

Een blozende, buitengewoon gezette vrouw spreekt haar aan: 'Ken je me nog? Nora Liebregts; we zaten samen op de gymnastiekclub. Jij was zo'n heel dunne, en lenig: net een paling.'

‘Dun ben je trouwens nog steeds,’ voegt ze er jaloers aan toe. ‘Je boft maar dat je zo in elkaar getimmerd werd.’

Ook nu de ander zelf het netelige onderwerp aansnijdt, durft Nadia nog niet op haar omvang te zinspelen. Ze schat dat de vrouw maat 50 of 52 draagt, en zelfs die zit haar rijkelijk krap. Wel vraagt ze zich in stilte af of er hier wel van boffen en wanboffen gesproken mag worden. Deze volwassen geworden Nora, die vroeger al veel snoepte, verdenkt ze ervan dat ze al jaren rondloopt met in het ene oog een moorkop en in het andere oog een zak patat. Een beetje geamuseerd en met wat onheilig leedvermaak reageert ze, zo effen mogelijk: ‘Och, boffen. Ik bewaak mijn lijn angstvallig.’

De ander, in gebreke gesteld, tast met haar blikken het slanke figuurtje van haar tegenspeelster af. ‘Zeker nooit kinderen gehad, hè?’ slaat ze terug, op een toon of dat alles verklaren zou.

Ze raakt met haar sneer een zere plek in Nadia’s binnenste, een plek die nooit ophoudt te bloeden.

Ze heeft echter geleerd haar emoties te beheersen; ze geeft geen krimp en antwoordt tartend: ‘Zelfs geen man.’

‘Je zegt dat op een manier of het je niets schelen kan. Zo verschrikkelijk geëmancipeerd?’

‘Wie weet.’

Het nog maar pas gelegde contact breekt stuk op deze onmiskenbare weigering van Nadia zich bloot te geven over haar stellingname in het leven.

Nora Liebregts breekt met een gemompelde verontschuldiging het gesprek af en wendt zich tot iemand anders.

Intussen is Jesse Jelgersma’s afzijdigheid doorbroken. Hij is aangesproken door de man die zo’n veertig jaar tevoren bij hem om de hoek woonde, en nu herinneringen ophaalt aan de tijd toen ze samen knikkerden, voetbalden en in bomen klommen: Sjef van Nuenen.

‘Heb jij al veel bekenden gezien?’ informeert hij ten slotte.

‘Heel weinig. De meesten zullen wel erg veranderd zijn, en ik ben er de figuur niet naar om iedereen bij de arm te grijpen en het kaartje op z’n borst te bestuderen.’

Sjef lacht. 'Wat weer eens illustreert,' zegt hij, 'dat de Jelgersma's hier import waren. Jij bent nooit een gemoedelijke Brabander geweest en je zult er nooit één worden ook. Wanneer ben je eigenlijk uit Fernhout weggegaan?'

'Toen ik in dienst moest. Zodra ik militair af was, ben ik boven de rivieren gaan werken. Sindsdien kwam ik hier alleen nog terug voor familiebezoeken. Ik begrijp dat jij hier al die jaren bent blijven wonen, dus voor jou zal er wel meer bekend volk tussen lopen.'

Hij neemt even een pauze, knokkend tegen alles wat hem remt en in de weg zit, maar komt dan toch ter zake.

'Loopt er hier misschien ook een meisje Blankespoor rond?' vraagt hij abrupt.

'Bedoel je Nadia?'

'Ik weet het niet,' bekent Jesse, 'die naam zegt me niets.'

Begrijpend dat hij de ander in ruil voor de verlangde informatie toch wel een summiere uitleg schuldig is, verklaart hij heel in het kort waar zijn interesse in wortelt.

'Met Astrid Blankespoor heb ik op kantoor gezeten in Eindhoven, toen ik nog maar een jonge jongen was. Ik zou graag nog eens wat over haar te weten komen.'

'Astrid?' herhaalt de ander. 'Maar weet je dan niet dat Astrid al jaren dood is? Ik meen dat ze pas zeventien of achttien was, toen het gebeurde.'

Jesse Jelgersma zegt daar geen ja en geen nee op. Maar hij toont zich niet verbaasd en vraagt ook niet naar bijzonderheden over de manier waarop het meisje gestorven is. Waarschijnlijk is de tragedie hem dus wel bekend geweest…

Sjef van Nuenen vraagt zich in stilte af of Nadia er wel van gediend zal zijn op een vrolijke bijeenkomst als deze over zo'n triest onderwerp benaderd te worden. Maar dat is tenslotte zijn zaak niet…

Jesse Jelgersma doorkruist zijn gedachten met de opmerking: 'Zover ik weet had Astrid een zuster die een jaar of drie ouder was dan zij.'

'Ja, dat klopt. Dat is Nadia. Zij is van onze leeftijd; ik heb bij haar in de klas gezeten toen we kinderen waren. Het is geen wonder dat je haar niet kent, want jij zat op een andere school, en Nadia's ouders

woonden een heel eind bij ons uit de buurt. Vroeger noemden ze haar trouwens geen Nadia, maar Lidwina. Ik weet niet waarom ze haar roepnaam veranderd heeft; dat moet ik haar straks toch eens vragen.'

'Zij is hier dus.'

'Ja, ik heb haar al even gesproken. Eens kijken, ja, daar staat ze, half achter die stevige tante. Een tengere vrouw is het, met glad haar en een donkerrode blazer. Als ik goed ben ingelicht, woont en werkt ze ergens in Twente.'

Als Jesse er ten slotte toe komt het contact te leggen waarom het hem begonnen was, verbergt hij zich achter een zeer formele houding.

Hij heeft het moment uitgekozen waarop alle aanwezigen zich naar een andere ruimte begeven, een naastgelegen zaal, waar de aangekondigde broodmaaltijd gereedstaat.

Nadia in de weg tredend, zegt hij kortaf: 'Mevrouw Blankespoor. Ik besef dat ik een volslagen vreemde voor u ben. Maar hopelijk hebt u er geen bezwaar tegen dat ik naast u aanschuif bij de maaltijd. Jelgersma is mijn naam.'

Zij is prettig getroffen door deze onverwachte toenadering. Na haar aanvaring met Nora Liebregts was haar gevoel van welbevinden vrijwel tot het nulpunt gedaald, maar nu lichten haar ogen op van verrassing.

Ze kijkt lachend even naar de ander op; hij is veel groter dan zij.

'En uw voornaam is Jesse,' vult ze aan, 'dat hoorde ik van Sjef. U bent welkom als tafelheer. Toevallig zit ik zolang we hier binnen zijn al met een probleempje, en samen komen we daar misschien wel uit. Ik ben er namelijk nog steeds niet achter waarom uw naam mij zo bekend in de oren klonk. Eerlijk gezegd durfde ik u niet aan te spreken. U zag eruit of u niet gestoord wenste te worden; in ieder geval niet zolang er nog nieuwe reünisten binnenkwamen, die u stuk voor stuk met uw ogen fotograferen moest.' Haar opmerkingsgave frappeert hem.

'Ik verwachtte inderdaad iemand,' bekent hij, 'u namelijk. Maar ik maakte de fout naar iemand uit te kijken die op Astrid leek. Ten slotte heeft onze wederzijdse vriend Van Nuenen mij op uw spoor moeten zetten.'

Nadia houdt even haar adem in als hij de naam van haar sinds lang gestorven zusje noemt. Het schokt haar, want de mensen doen dat

eigenlijk nooit; daarvoor is haar dood met een te groot taboe omgeven.

Pas als ze na elkaar aan een van de lange tafels zijn geschoven, reageert ze op zijn woorden met de constatering: 'Dus u hebt Astrid gekend.'

Ze zoekt zijn blik, haar ogen zijn vol emotie gestroomd.

'Ja, ik heb Astrid gekend,' bevestigt Jesse, maar hij voegt daar na enige ogenblikken de beperking aan toe: 'Althans, voor zover het mogelijk was haar te kennen.'

Er is ineens een vertrouwen tussen hen zoals dat tussen vreemden zelden voorkomt; vertrouwen dat wortelt in herkenning.

'Ja, ik begrijp wat u bedoelt,' zegt Nadia, 'Astrid was introvert, je moest er altijd maar naar raden wat er in haar omging. U hebt dat dus ook ervaren.'

De alomtegenwoordige ceremoniemeester hoort in het langslopen haar laatste woorden en grijpt plagend in, weer met die dik opgelegde schalksheid: 'Hoor ik daar iemand "u" zeggen? Daar staan strenge straffen op, houden jullie je dat voor gezegd!'

Weg is hij alweer, maar Jesse voelt zich zeer gestoord door de interruptie. Als hij blijft zwijgen en de draad van het nog maar juist begonnen gesprek niet weer opneemt, waagt Nadia: 'U bent boos. Hebt u echt zo'n hekel aan dat verplichte tutoyeren?'

'Inderdaad. Maar vat het vooral niet persoonlijk op: u mag gerust je en jij zeggen; dan doe ik dat ook. Het staat me alleen niet aan dat die vent zich bemoeit met dingen die hem volstrekt niet aangaan. Ik ben nu eenmaal niet zo'n vlotte jongen, die direct met iedereen op de amicale toer gaat. Ik behoud me het recht voor op afstand te beginnen en zelf te bepalen wanneer ik dichterbij kom.'

'Dat zal allemaal best waar zijn,' geeft Nadia terug, 'maar volgens mij ben je vooral boos omdat we gestoord werden in een gesprek over een onderwerp dat voor jou erg gevoelig ligt. Net zo gevoelig als voor mij.'

'Daar kon je weleens gelijk in hebben,' geeft hij verrast toe.
'De sfeer waarin bepaalde dingen onder woorden gebracht hadden kunnen worden was ineens kapot. Daar word ik niet vrolijk van.

Drie familieromans waaruit blijkt dat liefde een werkwoord is

In ***Ten leven opgeschreven*** heeft Jelger Jelgersma in zijn geboorteplaats afgesproken met Nadia, de zus van zijn jeugdliefde Astrid. Zij is twintig jaar eerder op tragische wijze overleden. Voor zowel Jelger als Nadia blijkt hun ontmoeting van beslissende waarde.

Scharnier in de tijd gaat over Stefanie, die een kamer komt bewonen bij de vrijgezelle Marius. Marius is ziek en heeft maar een voorwaarde: dat Stefanie voor zijn dieren zorgt als hij in het ziekenhuis verblijft. Deze afspraak leidt tot veel meer dan zij beiden konden vermoeden.

In ***Een mens die aan jouw kant staat*** trouwt de jonge Louise met de zakelijk ingestelde Emiel. Hun eerste huwelijksjaren zijn niet gemakkelijk. Dan krijgen zij een nichtje te logeren, dat vanwege incest haar toevlucht bij hen zoekt.

Jos van Manen Pieters (1930 – 2015) verwierf vooral bekendheid met haar *Tuinfluiter*-trilogie, maar schreef daarnaast tientallen op zichzelf staande romans. Aangrijpend, herkenbaar en zeer het lezen waard.

ISBN 978 94 0190 854 2 **NUR** 344

9 789401 908542

Z&K

www.zomerenkeuning.nl